

Oponentský posudek habilitační práce

Jméno a příjmení uchazeče: Ing. Naděžda Petrů, Ph.D.

Název habilitační práce: Rodinné podnikání v ČR

Autor posudku: doc. Ing. Ondřej Machek, Ph.D.
katedra strategie
Fakulta podnikohospodářská
Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. W. Churchilla 4, 13067 Praha 3

1. Cíl práce a jeho naplnění, aktuálnost tematiky

Téma habilitační práce – téma rodinného podnikání - je vysoce aktuální nejen v České republice, ale i celosvětově. Důkazem je rychlý nárůst počtu studií věnovaných rodinnému podnikání i hodnoty IF a AIS časopisů, které se rodinnému podnikání výlučně věnují (Family Business Review a Journal of Family Business Strategy). Z důvodu poměrně krátké moderní historie rodinného podnikání v České republice se jedná dosud o rozvíjející se zaměření výzkumu, a to právě v oblastech, které habilitantka uvádí mezi cíli práce: marketing (obecněji obchodní strategie), internacionalizace, socioemocionální bohatství. Cíl práce je možné považovat za splněný.

2. Zhodnocení poznatkové báze

V první kapitole se autorka věnuje mimo jiné stavu poznání ohledně rodinných firem v ČR. Velmi oceňuji i provedení rešerše existujících studií pro vybrané postsocialistické země: Polsko, Slovensko, Maďarsko, Bulharsko. Ohledně ČR bych však řekl, že několik drobných studií v procesu vyhledávání v tab. 6 „uniklo“ (např. článek v Politické ekonomii z r. 2015, který považuji za první empirický kvantitativní), nicméně může to být dáno formulací klíčových slov nebo absencí daného periodika ve zkoumaných databázích. Článek Kubíčka a Machka (2020) se zase věnoval rodinným firmám obecně, nikoliv pouze v ČR a proto bych ho nezařazoval do kapitoly o České republice.

Při odkazování na pojem socioemocionálního bohatství (SEW) bych osobně preferoval spíše formulace ve smyslu „Snaha o budování SEW...“ a podobné, protože nadpis „SEW českých rodinných podniků“ evokuje dojem, že bude SEW měřeno. SEW dle Gómez-Mejí et al (2007) označuje užitek, který je ovšem neměřitelný (existují i názory, že užitek měřit lze, ale je pak otázkou, v jakých jednotkách – např. „užitech“). Lze ale měřit snahu u budování či ochranu SEW či samotnou důležitost SEW, a to prostřednictvím v zahraničí představených škál.

Souhrnně habilitační práce vychází z velkého množství lokálních i zahraničních studií i sekundárních zdrojů. Z hlediska použité literatury je možné ji považovat za adekvátní, autorka cituje nejdůležitější studie z hlediska zkoumaných témat. Mohu konstatovat, že jsem nenarazil ani na formální chyby,

např. že by některá studie ze seznamu literatury nebyla použita, nebo že by se nějaká citace neobjevila v seznamu literatury.

3. Vhodnost použitých metod, metodika práce

Autorka vychází z cíle habilitační práce, na který navazují dílčí cíle, přičemž jednotlivé kapitoly obsahují vlastní výzkumné otázky shrnuté v tab. 9. Osobně bych uvítal stanovení výzkumných otázek pro habilitační práci jako celek. Předkládaná habilitační práce však není izolovanou studií, je možné ji vnímat jako souhrn dílčích výzkumů provedených habilitantkou od roku 2014 dosud, které jsou uspořádány do sjednocujícího textu. Na tomto místě bych ocenil tvorbu databáze rodinných firem na VŠFS, což je v České republice téměř unikátní a jistě velmi přínosný počín. Je zřejmé, že databáze VŠFS nezahrnuje všechny rodinné firmy, což ani není možné. Obsahuje jich však velký počet a i ve světové literatuře je běžné využívat přístupu tzv. convenience sampling neboli výběru na základě dostupnosti, protože v případě rodinných firem často ani jinak postupovat nelze. Pokud jde o tedy sampling, mohu konstatovat, že habilitantka využívá obdobné postupy, jako zahraniční autoři.

Na druhou stranu mi není jasné, co je v dané databázi považováno za „rodinný podnik“. Je to sebeidentifikace jako rodinná firma, přítomnost rodiny ve vlastnictví či managementu, nebo např. existence více generací ve firmě? Odpověď považuji za zásadní, protože současná literatura tvrdí, že samotná existence rodiny ve vlastnictví není postačující podmínka k tomu, aby firma sledovala rodinné neekonomické cíle, jinými slovy je nutné, aby kromě „family involvement“ existovalo i „family essence“ (Chrisman et al., 2012). K tomu se váže i doplňující otázka k obhajobě (viz bod 6).

Dosavadní výzkumnou práci, velmi přehledně shrnutou v tab. 9 na str. 45-48, je možno charakterizovat jako kvalitativní i kvantitativní (přičemž kvalitativní výzkum není v habilitační práci příliš akcentován) a je nutné se vyjádřit ke každé kapitole zvlášť.

- *Třetí kapitola* vychází z určité normativní diskuze (nalezení argumentů, proč podporovat RP), osobně bych formuloval spíše jako „Má smysl podporovat RP a pokud ano, proč/jak?“ (tj. nepředpokládat v otázce a priori, že je třeba RP podporovat) a v další části následuje deskriptivní statistika souboru rodinných firem z databáze VŠFS (osobně bych spíše formuloval a chápal jako charakteristiku firem z *databáze*, než jako charakteristiku *všech* českých rodinných firem).
- *Čtvrtá kapitola* se věnuje marketingu rodinných podniků a využívá zejména korelační analýzu. Zde oceňuji prvek randomizace (výběr nerodinných podniků), na druhou stranu zde se nabízelo využití Studentova t-testu (nebo jeho neparametrické varianty) pro srovnání rodinných a nerodinných firem: je škoda, že nebyl proveden, pak by bylo možné usuzovat o rozdílech na určité hladině významnosti. Dále by mohla být provedena regresní analýza, ve které by byla vysvětlovanou proměnnou marketingová vitalita.
- V *páté kapitole* se autorka věnuje souvislosti generačního zastoupení a internacionalizace. Dominantní metodou je využití deskriptivní statistiky (srovnání četností odpovědí), přičemž autorka se správně odkazuje na četnosti ve „zkoumaném vzorku“ či na „zkoumané RP“.
- V *šesté kapitole* se habilitantka soustředí na socioemocionální bohatství (SEW) a to prostřednictvím obsahové analýzy dokumentů (příhlášek do soutěže), což považuji za netradiční a velice přínosný počín. Dále srovnává pomocí neparametrické metody soubor malých a středních RP. Zde bych připomněl svůj názor na to, že SEW nelze přímo měřit, ale je

možno měřit jeho důležitost. Domnívám se, že přesně to provedla i autorka, akorát je to jinak pojmenováno.

- V *sedmé kapitole* se autorka věnuje využívání forem kapitálu v rodinných podnicích, přičemž metodicky využívá dominantně deskriptivní statistiky a korelační analýzy. I zde by bylo možno doporučit využití regresní analýzy.

4. Přínosy habilitační práce

Výsledky přispívají do literatury zaměřené na rodinné podnikání v České republice. Habilitační práce obsahuje mnoho doporučení pro veřejnou správu a vládní sektor, a to vždy na konci příslušné kapitoly, a dále také představuje směry budoucího výzkumu. V osmé kapitole pak představuje obsáhlou představu o dalším výzkumu a v deváté kapitole navrhuje budoucí rozvoj vzdělávání majitelů rodinných firem. Formulaci přínosů tak považuji za obzvláště silnou stránku předkládané habilitační práce.

5. Formální náležitosti práce a úprava

Z hlediska struktury i rozsahu je habilitační práce plně adekvátní. Jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují. Z hlediska odbornosti textu nemám co vytknout. Osobně bych abstrakt strukturoval do jednoho odstavce. Autorka využívá citační normu APA, nicméně ne vždy je to dodrženo (mám na mysli citování dvou autorů, místo např. „(Kočišová, Stoličná, 2017)“ mělo být uvedeno „(Kočišová & Stoličná, 2017)“. Dále terminologicky bych místo výrazu „*dvěma kódovači*“ využil výraz „*dvěma kodéry*“ (str. 104), odstranil překlepy (např. „*interrater reliability*“, správně „*interrater reliability*“ tamtéž, nebo např. „*obout kódovačů*“), nicméně jedná se vesměs o drobnosti, které neubírají na odborném vyznění habilitační práce.

6. Otázky a náměty do rozpravy

1. Bylo by možné specifikovat definiční kritéria pojmu „rodinná firma“ a v návaznosti na to vysvětlit, jakým způsobem je definována „rodinná firma“ v autorkou provedených výzkumech, zejména v databázi VŠFS?
2. Mohla by autorka představit svůj názor na to, jak se českých rodinných firem dotkla/dotkne současná pandemická situace a v jakém ohledu jim mohla uškodit či pomoci, a v jakém ohledu by bylo možno rodinné firmy podpořit?

7. Závěrečné hodnocení

Práce odpovídá požadavkům kladeným na habilitační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě. Po úspěšném obhájení habilitační práce navrhuji udělit vědecko-pedagogickou hodnost „docent“ pro daný obor habilitačního řízení.

Datum: 28. 12. 2020

.....

podpis oponenta